

ZAKLADATEL CHICAGSKÉ ŠKOLY FRANK HYNEMAN KNIGHT

Marek Loužek*

Abstract

Frank Hyneman Knight, the Founder of the Chicago School

Frank Hyneman Knight made a significant contribution to neoclassical economics. The paper aims to examine his economic theory and political philosophy. The first part outlines the life of Frank Knight. The second part examines his thesis titled "Risk, Uncertainty and Profit" (1921). The third part analyses "The Economic Organization" (1933). The fourth part discusses the book "The Ethics of Competition" (1935). The fifth part takes a look at the political philosophy in the book "Freedom and Reform" (1947). The sixth part highlights the significance of Knight for the Chicago School.

Keywords: Chicago school of economics, Frank Knight, neoclassical economics, price theory

JEL Classification: B13, B25, B31, D40

Intelektuální dědictví Franka Hynemana Knighta (1885–1972) je studiem paradoxu. Knight je jednou z ústředních postav neoklasické ekonomie ve 20. století, přitom v jeho díle nalezneme jednu z nejostřejších kritik předpokladů a vědeckých nároků neoklasické ekonomie. Stal se otcem zakladatelem chicagské školy, jedné z nejlivnějších škol soudobé ekonomie. Jeho dílo je mnohvrstevnaté a volá po hlubší reflexi.

Cílem článku je prozkoumat ekonomickou teorii Franka Hynemana Knighta. První část načrtává jeho život. Druhá část zkoumá jeho dizertaci „Riziko, nejistota a zisk“ (1921). Třetí část analyzuje „Ekonomickou organizaci“ (1933). Čtvrtá část diskutuje knihu „Etika konkurence“ (1935). Pátá část rozebírá politickou filozofii v knize „Svoboda a reforma“ (1947). Šestá část vyzdvihuje význam Knighta pro chicagskou školu.

Život

Frank Hyneman Knight se narodil v roce 1885 v zemědělském městečku White Oak Township v Illinois, USA. Byl nejstarším ze sedmi dětí a byl vychováván pietisticky. Křesťanský fundamentalismus přispěl ke Knightově ateismu, ačkoli se hluboce zajímal o teologické otázky a mezi jeho přátele patřilo několik teologů. Knight přijal pestré vzdělání v malých denominačních kolejích v zemědělském Tennessee (Buchanan, 1968).

---

* **Marek Loužek** (marek.louzek@vse.cz), Vysoká škola ekonomická, Národohospodářská fakulta. Příspěvek vychází s podporou interního grantu VŠE v Praze IGS F5/6/2019.

Studoval na University of Tennessee, kde získal v roce 1913 titul bakaláře. Magisterskou práci dokončil na téma „Gerhard Hauptmann jako idealista“. Poté přesídlil na Cornellovu univerzitu, kde se původně imatrikuloval k doktorskému studiu filozofie a vedlejšího oboru ekonomie. Poté, co byl vyloučen filozofickou fakultou za konstituční skepticismus, se zapsal ke studiu na katedře ekonomie (Fontaine, 1999).

Výsledkem jeho přestěhování byla doktorská dizertace „Teorie obchodního zisku“, napsaná v letech 1915–1916 a publikovaná pod názvem „Riziko, nejistota a zisk“ (*Risk, Uncertainty and Profit*, 1921). Hlavní ideou práce je, že příčinou zisku je nejistota. Za dokonalé konkurence by zisk vymizel. Podnikatelský zisk podle Knighta vzniká dokonce i v neoklasické dokonalé konkurenci a ve stavu rovnováhy. Jeho příčinou je nejistota (Schwarz, 2005).

Knight působil jako lektor ekonomie na Cornellu a na Chicagské univerzitě. V letech 1919–1927 byl profesorem ekonomie na University of Iowa. Poté přesídlil na Chicagskou univerzitu, kde byl jmenován profesorem ekonomie. Tam spolu s Jacobem Vinerem založil původní chicagskou ekonomickou školu zveřejněním průkopnických článků o tvorbě kapitálu a úroku. Hluboce ovlivnil četné generace studentů svými kurzy ekonomické historie a teorie (Barzel, 1987).

Knightův text „Hospodářská organizace“ (1933) byl povinnou literaturou pro studenty sociální vědy na Chicagské univerzitě. Knighta lze považovat za prominentní postavu mezi zakladateli moderní ekonomie jako vědy s jejími pozitivistickými aspiracemi. Na druhé straně měl porozumění pro omezení ekonomické teorie jako empirické vědy – téma, které doprovázelo celou jeho kariéru, a lze jej proto považovat za korektiv pozdější neoklasické revoluce (Gonce, 1972).

„Filozofické“ zájmy Knightovy kariéry našly vyjádření v jeho účasti na založení Výboru pro sociální myšlení na Chicagské univerzitě a jeho jmenování profesorem sociálních věd v roce 1942. Po druhé světové válce patřil spolu s Hayekem k zakladatelům Montpelerinské společnosti. Primární předmět Knightových spisů se postupně vyvíjel od raného zájmu o čistou ekonomickou teorii směrem k filozofičtějším traktování dilemat ekonomické disciplíny, jak o tom svědčí knihy „Etika konkurence“ (1935) či „Svoboda a reforma“ (1947).

Knightovo působení v pozici profesora ekonomie na Chicagské univerzitě (podzim 1927 – jaro 1951) se časově téměř přesně překrývalo s působením jednoho z nejslavnějších a nejkontroverznějších rektorů této univerzity, Roberta M. Hutchinse (1929 – prosinec 1950). Během let, kdy byl Hutchins rektorem, byla tato univerzita v čele reformy vzdělávání ve Spojených státech (Patinkin, 1973).

Na postgraduálních fakultách, které tvořily jádro Chicagské univerzity, probíhal v těchto letech trend specializace, doprovázený však současně mezioborovým dialogem a mezioborovými iniciativami (například byl vytvořen Výbor pro společenské myšlení, jehož byli Knight a Hutchins zakládajícími členy). Tyto roky učinily z univerzity jednu z prvotřídních výzkumných pracovišť ve světě společenských a přírodních věd.

Frank Knight téměř dvacet let redigoval společně s Jacobem Vinerem časopis *The Journal of Political Economy* a sehrál také roli v tom, že se z tohoto časopisu stal

přední nástroj pro prosazování teorie cen. Ve 30. a 40. letech 20. století zaujímala teorie cen jen málo prostoru na stránkách ekonomických časopisů včetně *The Quarterly Journal of Economics* a *American Economic Review*, ale nebylo tomu tak v případě *The Journal of Political Economy*.

Studenti F. Knighta (v čele s Miltonem Friedmanem) dokázali aplikovat teorii ceny na celou škálu různých problémů, o čemž se dřívějším ekonomům ani nesnilo. Na katedře ekonomie Chicagské univerzity působil Knight celkem dvacet sedm let (1928–1955), společně s Jacobem Vinerem a Henrym C. Simonsem. V roce 1950 se stal prezidentem Americké ekonomické asociace.

Knight byl vůdčím ekonomem meziválečné chicagské ekonomické školy, která proslula matematizací a rozvojem statistických metod k testování hypotéz. Sám však nadšení z kvantitativních metod nesdílel, protože dával přednost filozofickému přístupu k ekonomii (Reder, 1982). V tom se lišil od Jacoba Vintera a Henryho Schultze, kteří upřednostňovali kvantitativní metody. Byl žákem Herberta J. Davenporta (Roháč, 2012), hlásil se k pragmatické filozofii (Vorovka, 1929).

Poprvé se oženil v roce 1911, kdy si vzal spolužačku Minervu O. Shelbournovou, s níž měl tři dcery a syna. Rozvedli se v roce 1928 (Stigler, 1987). Podruhé se oženil v roce 1930, kdy si vzal sociální pracovníci Ethel Verryovou, která působila jako ředitelka Chicagské společnosti pro péči o děti. S ní měl dva syny: pozdějšího matematika Franka Barsleyho a geologa Charlese Alfreda. Knight Hyneman Knight umírá v roce 1972.

Riziko, nejistota a zisk (1921)

Když Alvin S. Johnson na jaře roku 1914 navrhl, aby si Frank H. Knight vybral teorii zisku jako téma své dizertace, nepochybně očekával, že „nejbystřejší student teorie“, kterého kdy učil (Johnson 1952: 227), bude schopen odstranit intelektuální prázdnotu slámy, která obklopovala existenci zisku, a přijít s teoretickým základem, který bude v souladu s teorií mezní produktivity. O úspěšnosti, s níž Knight splnil Johnsonovo očekávání, svědčí to, jak dlouho přežívá reputace této dizertace v ekonomii. Jak řekl George Stigler, „Riziko, nejistota a zisk je stále součástí živé literatury obecné ekonomické teorie“ (Stigler, 1971: ix).

Ekonomičtí teoretici právem považují tuto práci za součást teoretického jádra neoklasické ekonomie a za předchůdce několika nejvýznamnějších poznatků v ekonomii 20. století (včetně teorie rozhodování, teorie nedokonalé konkurence a teorie firmy). Učebnice historie ekonomického myšlení se většinou zaměřují na první polovinu této knihy – kterou George Stigler (1971: ix) označil za „stručné přeformulování teorie hodnoty“. Nedávné výklady však zaměřily pozornost na druhou polovinu knihy, kde Knight vysvětluje „zásadní význam nejistoty a její nevyhnutelný důsledek – neznalost – při transformování ekonomického systému ze včelího úlu na úmyslný společenský proces s chybou, konfliktem, inovací a nekonečnými oblastmi a variantami změny“ (Stigler, 1971: x).

Podle Knighta se ekonomové začali natolik zabývat praktickou aplikací základních ekonomických principů, že se vyhnuli úkolu izolovat, koordinovat a definovat podmínky,

za nichž tyto principy ideálním způsobem fungují, a porovnat tyto idealizované podmínky se skutečnými podmínkami současné společnosti. Nevyhnutelný neúspěch praktických aplikací teoretické ekonomie přivedl mnohé k názoru, že je v základu vadná samotná teorie. Ale podle Knightova přesvědčení neúspěch praktické ekonomie nediskreditoval teoretickou ekonomii o nic více než neúspěch pokusů o perpetuum mobile teoretickou mechaniku (Knight, 1921: 10–11).

„Problém zisku,“ uvedl Knight v první kapitole své dizertační práce, „je ve skutečnosti právě tento problém rozdílnosti mezi skutečnými podmínkami podnikání a teoretickými předpoklady dokonalé konkurence“ (Knight, 1921: 19). Za podmínek dokonalé konkurence by se hodnota zboží rovnala přesně jeho nákladům a neexistoval by žádný zisk. Pouze kdyby se odstranily podmínky dokonalé konkurence, existovala by možnost, že hodnota zboží by překračovala jeho náklady, a tudíž možnost vzniku zisku. Skutečnost, že zisk v podnikání existuje, naznačuje, že skutečné podmínky podnikání se liší od podmínek dokonalé konkurence.

„Zisk vzniká z bytostné, absolutní nepředvídatelnosti věci, z prosté nepřikrášlené skutečnosti, že výsledky lidské činnosti nelze předjímat. ... Lze tvrdit, že dosažení zisku v určitém konkrétním případě je výsledkem lepšího úsudku. Ale to je posuzování úsudku, zejména vlastního úsudku, a v jednotlivém případě neexistuje způsob, jak rozpoznat dobrý úsudek od špatného“ (Knight, 1921: 311).

Knight tvrdil, že ústředním předpokladem, z něhož vznikly podmínky dokonalé konkurence, je předpoklad dokonalých znalostí. Protože neexistence dokonalých znalostí byla základní podmínkou skutečného podnikání a existence zisku byla významným následkem změny v podmínkách, nejistota, která pramenila z nedokonalosti lidského poznání, byla „půdou a příčinou zisku“ (McKinney, 1977).

Podnikání je podle Knighta důmyslným procesem probíhajícím v čase: podnikatel nakupuje výrobní faktory dnes, aby s nimi vyrobil a prodal statky v budoucnu (Brooke, 2010). Nemůže se proto vyhnout nejistotě. Zisk podle Knighta nemá charakter nákladu, nýbrž „zisku spadlého z nebe“ – vzniká jako důsledek nepředvídaných příznivých okolností, které podnikatel neočekával (Schwarz, 2005). Knight odlišuje mezi rizikem a nejistotou. Zatímco riziko představuje měřitelnou pravděpodobnost určité události, nejistota je zásadně neměřitelná (Runde, 1998; Jarvis, 2010).

Knightovo přehodnocení teorie hodnoty a rozdělování jej také přivedlo k tomu, že se znovu zabýval svým pojednáním o povaze a omezeních analýzy rovnovážné ceny. Ve svých dřívějších pracích o ekonomické metodě označil ekonomickou teorii za provozování abstrakce a analýzy: abstrakce v tom smyslu, že ekonomie zkoumala vykonstruovanou sféru, která se jen málo podobala reálnému světu, ale která – pokud byl proces abstrakce úspěšný – izolovala základní, neměnné formy reality; a analýzy v tom smyslu, že po izolování mohly být tyto základní formy zkoumány v kontextu této vykonstruované sféry z hlediska jejich jednotlivého dopadu a jejich vzájemného působení (Yu, 2002).

„Dobré“ teorie byly jako „dobré“ definice: pokud prvky, které znečistily analýzu, byly úspěšně odstraněny, pak je teorie pravdivá – správně zachycuje význam konkrétního aspektu zkoumané lidské zkušenosti (Langlois; Cosgel, 1993). Ekonomie byla

tudíž „vědecká“, protože se řídila disciplínou abstrakce a analýzy, nikoli z důvodu jejího „empirického“ obsahu. To, zda byly pravdy ekonomické teorie aplikovatelné na konkrétnosti „reálného“ světa, nebylo v konečném důsledku starostí ekonoma jakožto teoretického vědce. Umění aplikace (posuzování toho, nakolik jsou pravdy ekonomie a jiných společenských věd relevantní pro bezprostřední situaci) bylo úkolem tvůrců hospodářské politiky a především každého občana.

Existuje ekonomická věda, skutečná a dokonce exaktní věda, která postuluje zákony stejně univerzální, jako jsou zákony matematiky a mechaniky. To, co je nejvíce zapotřebí k rozvoji ekonomie jako originální soustavy myšlení a praxe, je dostatečné ocenění významu a jednotlivých omezení této soustavy přesných premis a precizně stanovených závěrů (Knight, 1921). Model dokonalé konkurence – jak Knight přiznal – je idealizací reality, nikoli popisem.

Ústředním předpokladem teoretické ekonomie je podle Knighta předpoklad maximalizace: představa, že jedinci účastníci se směnných vztahů jsou racionálními aktéry, kteří maximalizují užitek (Gonce, 1972). Tento předpoklad maximalizace, který byl ve většině jeho seznamů ústředních předpokladů ekonomické teorie na druhém místě (za obecným výrokiem ohledně povahy tržní společnosti), byl ústřední pro jeho zformulování neoklasické ekonomie ze tří důvodů.

Za prvé označoval povahu lidské činnosti na trhu za úmyslné, vědomé a záměrné přizpůsobování známých prostředků daným cílům. Za druhé tento předpoklad odlišoval morálně neutrální koncepci ekonomické racionality od morálně laděné povahy společenské diskuse o tom, co je „dobro“ v lidském jednání. A konečně – jak to vyjádřil sám Knight – předpoklad maximalizace výslovně spojoval s předpokladem dokonalého poznání (viz Knight, 1921).

„Předpokládáme, že členové společnosti jednají naprosto ‚racionálně‘. Tím nemáme na mysli, že mají být ‚jako andělé, rozpoznávající dobro od zla‘; předpokládáme u nich běžné lidské motivy ... ale předpokládá se u nich, že ‚vědí, co chtějí‘ a že o to usilují ‚inteligentně‘. Jejich chování je tedy výhradně ‚jednáním‘ v tom smyslu, jak jsme již tento výraz definovali; všechny jejich činy probíhají v reakci na reálné, vědomé, stabilní a důsledné motivy, sklony nebo přání; nic není vrtošivé ani experimentální, všechno je promyšlené. Předpokládá se u nich, že dokonale znají následky svých činů, když je vykonávají, a že je vykonávají ve světle těchto důsledků“ (Knight, 1921: 76–7).

Když Knight zahájil své studium ekonomie, vnímal rozdílnost názorů, hojnou mezi ekonomy, ohledně významu a používání teoretických metod (Knight, 1921). Jeden extrém tvořili „matematictí a purističtí ekonomové“, jako byl například Vilfredo Pareto, podle nichž nemá být za vědeckou ekonomii považováno téměř nic, co je vně uzavřeného systému dedukcí z velmi malého počtu premis, považovaných za univerzální zákony. Druhým extrémem byli institucionalisté, kteří zavrhovali abstrakci a dedukci úplně.

Knight pro vyřešení těchto metodologických sporů nehlásal významné změny podstaty, namísto toho hodlal nalézt „střední cestu“ mezi matematickou a historickou metodou, která by pokračovala v neoklasické tradici přizpůsobování metodologie teoretické fyziky studiu ekonomických jevů (Kasper, 1993). Jeho kritika vyústila v požadavek jasné

formulace vědecké metody aplikované na zkoumání ekonomických jevů tak, aby její povaha a omezení byla explicitní a jasná.

Vzhledem ke Knightově zásluze na neoklasické tradici a významu, který připisoval předpokladu maximalizace, nic netušící čtenáři jeho prací mohou být překvapeni, když objeví pasáže, v nichž zavrhuje předpoklad maximalizace jako platné vodítko k osobnímu chování i k pochopení lidského chování – a čtenář na ně jistě narazí, protože se objevují znovu a znovu (Emmett, 2009).

Kritiku předpokladu maximalizace lze nalézt například v pasážích, kde Knight naznačuje, že nejistota je základním kontextem mnoha (možná většiny) ekonomických aktivit a že když je přítomna nejistota, úsudek potřebný pro dobré chování se odchyluje od racionální kalkulace potřebné pro maximalizaci. Podle něj zásadní rozdíly mezi jistotou, rizikem a nejistotou souvisejí s limity lidského poznání, a tudíž s potenciálem pro maximalizaci. Ve vesmíru, v němž panuje *jistota*, jsou všechny výsledky dokonale známy a maximalizace je zaručena. Ve vesmíru, v němž existuje *riziko*, lze dokonale znát pravděpodobnost všech výsledků a maximalizace je také zaručena (Jarvis, 2010).

Maximalizace tedy funguje stejně dobře v plně determinovaném i plně stochastickém vesmíru. Maximalizace se však stane spornou z důvodu *nejistoty*, která existuje vždy, když nám chybí nějaký objektivní základ – deterministický nebo stochastický – na němž bychom mohli stavět své poznání následků možných činů: „Žijeme ve světě změny a ve světě nejistoty. Žijeme podle toho, že o budoucnosti víme pouze *něco*, přičemž problémy života, nebo přinejmenším problémy chování, vznikají z toho, že víme tak málo“ (Knight, 1921: 199).

Kritika předpokladu maximalizace, poprvé předložená v „Riziku, nejistotě a zisku“, je rozvedena v Knightových metodologických a filozofických pojednáních, v nichž tvrdí, že chování při směně je v základě experimentální – tedy že se jedná o „průzkum v oblasti hodnot“, při němž se jednotlivci prostřednictvím spolupráce s ostatními snaží objevit, co opravdu chtějí (např. Knight, 1923). V této literatuře se Knightova kritika zaměřuje spíše na zásadní nestálost preferencí než na problém nedokonalého poznání.

Ekonomická teorie je nezbytnou součástí společenského zkoumání, protože používá vědeckou metodu abstrakce a analýzy, ale přítomnost nejistoty, která analýzu maří, výrazně omezuje aplikovatelnost teoretické ekonomie na reálné problémy společnosti. Druhá polovina „Rizika, nejistoty a zisku“ proto působí jako argument pro institucionálnější a historičtější přístup k problémům ekonomického života (Fontaine, 1999).

Ekonomická organizace (1933)

Frank Hyneman Knight významně přispěl do moderní mikroekonomie. Práce „Ekonomická organizace“ (1933) přináší základní ekonomické postřehy. Původně byla určena pro studentské účely. Nejde o běžnou učebnici, nicméně obsahuje základní prvky teorie, která pomohla vytvořit postavení chicagské školy v neoklasické ekonomii. Knight už zde pečlivě odlišil statiku a dynamiku.

Autor (1933: 6) odlišuje čtyři základní funkce ekonomického systému. První funkce spočívá v rozhodování o tom, jaké zboží a jaké služby mají být produkovány a v jakém

rozsahu; druhá funkce spočívá v organizaci výroby, což znamená zajistit, aby byly provedeny věci, které se nejvíce vyplatí; třetí funkcí je distribuce, tedy rozdělování produktu členům společnosti; čtvrtá funkce se týká udržování a zlepšování společenské struktury nebo prosazování společenského pokroku.

Podle Knighta se vykrystalizovalo pět typů ekonomické organizace: 1. kastovní systém, založený na statusu a tradici; 2. autokratický neboli militaristický systém; 3. anarchismus; 4. demokratický socialismus a 5. tržní systém. Tržní systém je typický pro moderní západní národy, u nichž je realizován a ovládán směnou na neosobním konkurenčním trhu.

„Tržní systém bývá nazýván různě – jako konkurenční systém, kapitalistický systém, systém soukromého vlastnictví a svobodné výměny, spolupráce založená na individuální výměně apod. Jeho nejzajímavějším rysem je to, že je automatický a nevědomý; nikdo jej neplánuje ani jej nikdy nikdo nenaplánoval, nikdo nepřikazuje účastníkům jejich role ani neřídí jejich funkce“ (Knight, 1933: 27).

Každá osoba v tržní ekonomice usiluje o své vlastní uspokojení, aniž by pomýšlela na strukturu společnosti nebo její zájmy. Již pouhá mechanická interakce těchto racionálních jednotek je organizuje do spleťtého systému a ovládá a koordinuje jejich činnosti tak, že každé jednotce jsou neustále dodávány plody práce jedné obrovské a neznámé skupiny jednotek výměnou za provádění určité služby pro jinou skupinu jednotek, která je také velká a dotyčné jednotce neznámá.

„Přestože se realita v mnoha ohledech odlišuje od takového jednoduchého, idealizovaného popisu, výsledky, kterých je ve skutečnosti tímto způsobem dosahováno, jsou znamenité. Stejně jako ostatní popsané systémy neexistuje a jen stěží se lze o něm domnívat, že existuje v čisté formě. Ale tímto způsobem je organizována tak velká část běžné práce moderního světa, že takové výrazy, jako například ‚současné společenské zřízení‘ nebo ‚stávající ekonomický řád‘ jsou běžně chápány jako výrazy týkající se organizace zajišťování životních prostředků kupováním a prodáváním“ (Knight, 1933: 28).

Aby odpověděl reformátorům, kteří prosazovali společné vlastnictví majetku, Knight zkoumal kvalitu rozhodování za podmínek nejistoty v socialistickém zřízení (Kasper, 1993). Poukázal na dvě změny, k nimž by došlo, kdyby společnost nahradila soukromé vlastnictví kolektivním vlastnictvím: za prvé by se soukromé podniky staly státními podniky řízenými najatými funkcionáři a za druhé by se veřejnost stala akcionářem korporací. V takovém systému by socialistický ředitel nebyl tak efektivní jako ředitel v podnikatelském systému (Farrant, 2004).

Knight zdůrazňoval možnosti i omezení aplikace vědecké metody na analýzu ekonomické činnosti. Ekonomická teorie podle něj může dodat abstraktní, univerzální zákony, například zákon o klesajících výnosech a zákon o klesajícím mezním užítku, které zobecňují formu ekonomického chování spojeného s racionální činností (Knight, 1933). Ale přesto varoval, že při abstrakci těchto zákonů se ekonom musí spoléhat na „selský rozum nebo intuici“ spíše než na provádění umělých experimentů za účelem izolování klíčových prvků.

Knight se zabýval řadou mikroekonomických otázek, jako např. teorií dokonalé konkurence, kterou přeformuloval podle walrasovských a paretoovských principů, nabídkovou křivkou v dlouhém období a teorií monopolu. Teorii nedokonalé konkurence nepovažoval

za revoluční a ocenil Cournota, který již dávno objevil základní poznatky chování oligopolu. Knight důsledně odlišoval statickou a dynamickou analýzu.

Vznik moderní mikroekonomie ve 20. letech 20. století byl revoluční událostí v dějinách ekonomického myšlení, k níž Frank Hyneman Knight významně přispěl (Marchionatti, 2003). Přinesl jak neotřelou kritiku, tak nové pozitivní postřehy. Knightovo dílo zásadním způsobem přispělo ke koncepční změně, která se odehrála v moderní mikroekonomii v postmarshalllovském období (Mehta, 2003).

Etika konkurence (1935)

Překvapující součástí Knightových raných prací je jeho kritické zhodnocení vad systému svobodného podnikání, které v nejúplnější podobě shrnul v eseji „Etika konkurence“ (1923), která se stala základem stejnojmenné knihy (Knight, 1935). Mnozí považují za paradoxní, ba téměř ironické, že člověk, který napsal tuto esej, označenou jedním studentem za „jednu z nejradiálnějších esejí, které kdy byly v oboru ekonomie napsány“ (Patinkin, 1973: 36), byl také nemalou měrou odpovědný za vzkříšení protržních sympatií mezi americkými ekonomy v polovině dvacátého století.

Ústřední tvrzení této eseje spočívalo v tom, že neoklasická ekonomie je výrazně limitována jako společenská věda proto, že mechanická analogie, zejména pojem rovnováhy, ignoruje ty nejdůležitější změny v ekonomickém životě, a sice změny v „danostech“ teorie – tedy ve zdrojích, znalostech, technologii a cílech (Kern, 1997). Knight tvrdil, že tyto změny nelze předvídat žádnou vědeckou metodou, avšak dotyčným procesům lze porozumět zkoumáním historického vývoje kapitalistických institucí.

„Ani ten nejsvobodnější jedinec, nezatížený muž v nejlepších letech, není v žádném skutečném smyslu základní jednotkou nebo společenskou daností. Velkou měrou je produktem ekonomického systému, který je základní součástí kulturního prostředí, jež formuje jeho přání a potřeby, poskytuje mu příslušné produktivní schopnosti, jež má a jež může na trhu uplatnit, a který do značné míry určuje jeho příležitosti. Společenské uspořádání prostřednictvím svobodné smlouvy znamená, že smluvní jednotky vědí, co chtějí, a jsou vedeny svými přáními, tedy jsou ‚dokonale racionální‘, což by bylo stejné jako říci, že jsou přesnými mechanismy pro uspokojování tužeb. Ve skutečnosti je lidská činnost do značné míry impulzivní, relativně nepromyšlenou a nedeterminovanou reakcí na podnět a návrh. Navíc je pravdivé tvrzení, že v neregulované hospodářské soutěži se nejvíce cení klam a korupce. ... Považovat jedince za *danost* je v jasném rozporu se skutečností a je nezbytné připustit, že způsob, jakým má prostředí hospodářské soutěže tendenci formovat charakter, je často vzdálen od etického ideálu“ (Knight, 1923: 68–9).

Pro vysvětlení lidského chování je nezbytné patřičné pochopení neoklasické teorie hodnoty, protože osvětluje důležité volby, před nimiž tvůrce rozhodnutí stojí. Ale nemůže předpovídat volbu ve vědeckém smyslu, a to jak z důvodu nejistoty, tak z toho důvodu, že tato teorie ignoruje historický vývoj institucionálního kontextu, v němž rozhodovatel působí (Buchanan, 1987). Ekonomický teoretik formuluje jádro ekonomie co nejpečlivěji

a historik interpretuje vývoj institucionálního kontextu. Ekonom zabývající se aplikovanou ekonomikou má povinnost pomáhat rozhodovateli při posuzování významu historie a teorie pro konkrétní rozhodnutí (Knight, 1935). Rozhodování (tedy život sám) je v konečném důsledku umění, nikoli věda.

Knightovo pojetí ekonomické teorie jako procesu abstrakce a analýzy bylo spojeno s jeho raným prosazováním metody postupného přibližování. Avšak ve své přepracované verzi teorie rovnováhy na počátku 30. let 20. století Knight oslabil vztah mezi abstrakcí a aproximací. Navzdory občasným zmínkám o užitečnosti tohoto přístupu v praxi opustil tuto metodu ve prospěch jasně dichotomie mezi abstrakcemi ekonomické teorie a zkoumáním měnící se institucionální struktury kapitalistické společnosti. Žádný proces postupného přibližování by nám neumožnil posunout se z abstraktní sféry, charakterizované absencí nejistoty, k podmínkám reálného života, v němž změna přináší nejistotu; namísto toho vyžadovaly tyto dvě sféry různé způsoby zkoumání.

Přechod od metody postupného přibližování k jasnému rozdělení různých sfér lze nalézt v Knightových pokusech zformulovat rozdíl mezi „statickou“ analýzou teorie rovnovážné ceny a potřebou nové „dynamické“ analýzy. Knight (1930) tvrdil, že jakékoli změny v podmínkách hospodářství, které projevovaly základní stabilitu, by zapadaly do tradiční „statické“ analýzy, ale že většina změn neprojevuje takovou stabilitu, protože jsou tyto změny výsledkem svobodného rozhodování lidí. Nemechanická povaha těchto změn by zmařila jakýkoli pokus o „dynamickou“ vědu – abstrakce a analýza nefungují ve sféře změny. Protože teoretizování bylo procesem abstrakce a analýzy, mohla ekonomická věda nabídnout pouze „statickou“ analýzu rovnovážné ceny. Naneštěstí realita změny a nejistoty, kterou změna vytváří, znamená, že časový horizont pro prognózy jakékoli statické analýzy je velice krátký.

„Všechny spekulativní letmé pohledy na trendy v souvislosti s teorií ceny se týkají ‚konkurenčního‘ nebo ‚kapitalistického‘ ekonomického systému. Ale všechny lidské zájmy a rysy zapojené do tohoto druhu ekonomického života podléhají historické změně. Navíc žádná společnost není a ani by nemohla být zcela a naprosto konkurenční. Úloha státu, zákona a morálních zábran je vždy důležitá a důležitá také může být úloha jiných forem organizace, například dobrovolné spolupráce. Podnikatelský život v nejpřísnějším smyslu není nikdy v těsném souladu s teoretickým chováním ekonomického člověka. Vždy je vytvářena historie; názory, postoje a instituce se mění a probíhá vývoj povahy kapitalismu. Dokonce vývoj směrem k jiným organizačním formám jako dominantnímu typu začíná ještě předtím, než kapitalismus dosahuje svého vrcholu. Takovýto společenský vývoj se poněkud vymyká oboru ekonomického teoretika, ale je vhodné upozornit na naprostou nemožnost aplikovat pojetí směřování k cenové rovnováze na takovéto změny, tj. na historii celkově“ (Knight, 1930: 184).

Pro Knighta byly rozhovory a otázky nedílnou součástí jeho vlastní teoretické práce, která byla stále pokračujícím procesem s nedokončeným výsledkem. Pokud je teoretizování jako vytváření dobré definice, pak spíše než systematické vytváření modelů je pro plnění vědeckého úkolu nezbytné klást takové otázky, které poukazují na komplikovanější témata, než jaké řeší čistá ekonomická teorie (Raines; Jung, 1986).

Na první pohled se zdají být Knightovy příspěvky do debaty o ekonomickém člověku rozporné. Knight byl označován za „filozofa kontrarevoluce“ (Breit; Ransom, 1982: 193), protože na jedné straně stál v čele nově vznikajícího amerického neoklasicismu – věnoval pozornost zejména předkládání obhajoby neoklasického předpokladu racionálních jedinců maximalizujících užitek, který byl v souladu s postavením ekonomie jako vědy. Na druhé straně jeho „obhajoba“ předpokladu maximalizace s sebou současně nesla vykreslení slabín jakékoli společenské analýzy založené na tomto předpokladu – slabín, které částečně vycházely z mnoha argumentů, které vyslovovali kritici. Navíc tyto slabiny podle jeho názoru vytvářely paušální omezení pro společenskou užitečnost jakékoli „vědecké“ ekonomie. Jeho diskuse o ekonomické racionalitě je tudíž charakterizována napětím, které udržuje mezi důrazným prohlášením o vědecké platnosti neoklasického předpokladu maximalizace, a stejně důrazným prohlášením o nedostatečnosti tohoto předpokladu – v empirickém i etickém ohledu – jako popisu skutečného chování při směně.

Jedním z Knightových nejoblíbenějších způsobů, jak udržovat toto napětí mezi silnými stránkami ekonomické vědy a omezeným rozsahem její aplikovatelnosti, bylo porovnávat neoklasickou metaforu trhu jako mechanického maximalizačního procesu a metaforu trhu jako *hry* (Kern, 1997). Na rozdíl od Veblena, který hovořil o vzájemném působení mezi soupeři na trhu jako o hře obratnosti a dravosti, v níž se projevuje ustrnulý morální vývoj kapitalistické společnosti, Knight používal koncepci herního chování na trhu k upozornění na průzkumnou a v podstatě morální povahu chování při směně.

Napětí v Knightově díle není rozporuplností ani nejednoznačností, nýbrž strategií, kterou využíval z určitého konkrétního důvodu (Emmett, 2009). Paradox je nezbytností pro jeho dílo, protože v konečném důsledku jej ani tolik nezajímalo zmapování území, které ekonomická teorie dobře vysvětlovala, jako spíše objevování neprozkoumané a často zpochybňované oblasti, v nichž se ekonomie dostala do kontaktu s jinými způsoby uvažování o uspořádání společnosti. S cílem zajistit, aby tyto neprozkoumané oblasti nebyly jednoduše zabrány ekonomy ještě předtím, než by společnost mohla diskutovat o konkurenčních nárocích a dospět ke konsensu, stanovil velmi úzké hranice pro teoretickou ekonomii.

Svoboda a reforma (1947)

Jako zastávce filozofického pluralismu Knight rozeznává v lidském společenském životě pluralitu hodnot vyvěrajících z různých způsobů nebo domén lidské zkušenosti (Hands, 2006). Fakt, že jednotlivec je jednou „politický člověk“, jednou „ekonomický člověk“, jednou „člověk náboženský“, „romantický“ či člen rodiny a sociální skupiny, dodává pluralitu imperativů nebo „hodnot“, které jsou na nejvyšší úrovni neslučitelné.

Např. při dodržování imperativů ekonomického zájmu, náboženského vědomí, politické povinnosti či rodinné loajality musí jednotlivec přistoupit na víru, nadřadit jednu hodnotu nad druhou a přisoudit jim určitý stupeň platnosti. Knight konstatuje, že taková rozhodnutí jsou na společenské úrovni zprostředkována pravidly zákona a řešena kompromisem a diskusí. Tyto myšlenky rozpracovává ve sbírce esejů „Svoboda a reforma“ ([1947] 1982).

Knight obecně označoval svobodu za ústřední hodnotu liberální společnosti. Podobně bránil lidskou svobodu a liberální řád. V jiných dobách však upozorňoval na nedostatky liberalismu a považoval liberální společnost za „nemocnou“ a potenciálně zneužitelnou. Z jeho omezeného pohledu mezi zakladateli moderní neoklasické ekonomie předvídal všechny redukcionistické tendence, které ve skutečnosti ochuzovaly disciplínu, již kultivoval, a vztahoval tyto disciplinární problémy k osudu liberální demokracie a lidské povahy vůbec.

Frank H. Knight byl význačným příkladem filozoficky vzdělaného ekonoma (Emmett, 2009). Ale byl naprosto odlišný od svých nejslavnějších předchůdců – Adama Smithe a Johna Stuarta Milla –, z nichž by možná oba mohli být přesněji označeni za „filozofy-ekonomy“. Pro Smithe a Milla byla „politická ekonomie“ odnoží morální a politické filozofie a ekonomická analýza, která ji utvářela, byla bez problémů ve shodě s jejich obecnými filozofickými stanovisky. To, co někteří považovali za nesoulad mezi „Bohatstvím národů“ a „Teorií mravních citů“, je dostatečně vyvráceno Smithovou nepřetržitou pozorností, kterou věnoval druhé uvedené práci dlouho poté, co se poprvé objevilo „Bohatství národů“.

Knight je také často označován za filozofického ekonoma: „Knight,“ poznamenal James Buchanan, „je ekonomem-filozofem, a nikoli ekonomem-vědcem“ (Buchanan, 1968: 426). Avšak charakter jeho filozofického uvažování nevychází z koherentního chápání vztahů mezi gnozeologií, etikou a metafyzikou. Přestože nit určitých základních filozofických témat se táhne celým jeho dílem, je také pravdou, že tato témata neslouží tolik jako základ, na němž buduje, ale spíše jako směry, na něž ukazuje – znovu a znovu.

Knightovo dílo má zpochybnující a hloubavý charakter, který se zásadně liší od filozofických systémů jiných filozoficky orientovaných ekonomů. Zejména jeho práce o ekonomické a společenské filozofii jsou poznamenány způsobem myšlení zaměřeným na kladení otázek, spíše než na definitivní odpovědi na tyto otázky. Řečeno slovy F. A. Hayeka (1978: 51) byl Knight „naprostým milovníkem rébusů“.

Členové i sympatizanti chicagské školy poukazují na ústřední úlohu, které se Knight ujal při šíření doktrín, z nichž vychází její hlásání filozofie laissez-faire. Například John Henderson poznamenal, že na Chicagské univerzitě byl Knight „hybným duchem chicagského úhlu pohledu, podporujícího striktní filozofii laissez-faire“ (Henderson 1976: 355). Knightův student James Buchanan odhalil, že poté, co strávil v Knightově pregraduálním kurzu o teorii ceny pouhých šest týdnů, změnil se z libertariánského socialisty v „důrazného zastávce tržního uspořádání ekonomiky“ (Buchanan 1968). Podobně Milton Friedman v předmluvě k díle „Kapitalismus a svoboda“ uvedl, že za filozofii vyjádřenou v této knize a velké množství jejích podrobností vděčí Frankovi Knightovi.

Tato svědectví o jeho intelektuální autoritě na Chicagské univerzitě zároveň ignorují někdy ambivalentní a vždy složitou povahu Knightovy obhajoby laissez-faire. Knight doporučil optimálnost sociální filozofie laissez-faire až po několika desetiletích zkoumání různých oblastí od filozofie přes neoklasickou ekonomii až po etiku. Kromě toho se během těchto let zkoumání jeho hodnocení laissez-faire přeměnilo z etického odsouzení v opatrnou podporu (Kaiser, 1993).

Knightova víra v liberalismus byla otřesena jeho spory s jinými ekonomy a vědci z oboru společenských věd počátkem Velké hospodářské krize, jeho názorovými výměnami s lidmi, které označil za „nové medievalisty“ a „pozitivisty“, a politickými změnami na počátku 30. let 20. století ve Spojených státech a dalších průmyslových zemích. Šest dní před volbami v roce 1932 ve Spojených státech Knight přednesl skupině studentů v areálu Chicagské univerzity řeč nazvanou „Argumentace pro komunismus: Z pohledu bývalého liberála“ (Knight [1932] 1991).

Název přednášky byl sice myšlen žertem, ale její ústřední téma – rozporuplná povaha liberalismu – se objevilo v několika dalších esejích a přednáškách. Jeden ze způsobů, které Knight objevil pro vyjádření tohoto tématu, vzešel z jeho znepokojení nad vztahem mezi teoretizováním a hledáním pravdy. Jako liberál oddaný právu jedince hledat poznání nezávisle na omezeních jakékoli tradice (náboženské či jiné) si cenil hledání pravdy a zároveň i práva jedinců zastávat různé názory.

Knightovou nejuplnější studií komparativních dějin ekonomie ve 30. letech 20. století byla esej s názvem „Ekonomická teorie a nacionalismus“ (1935b). Porovnával v ní tři alternativní institucionální rámce pro ekonomický život – liberalismus, fašismus a kolektivismus – a zkoumal úlohu společenské vědy v interpretaci i změně těchto rámců. „Ekonomická teorie a nacionalismus“ začíná zkoumáním ekonomie jako abstraktního nebo idealizujícího oboru, zcela vzdáleného historickým změnám.

„Ekonomická teorie není popisnou nebo vysvětlující vědou reality. V rámci širokých mantinelů lze říci, že historické změny vůbec ekonomickou teorii neovlivňují. Ekonomická teorie se zabývá ideálními pojmy, které jsou pravděpodobně stejně tak univerzální pro racionální myšlení, jako běžné geometrické pojmy“ (Knight 1935b: 277).

Knight považoval liberalismus za historickou formu společenského uspořádání, jemuž se evropská a severoamerická společnost vzdaluje. Srovnává liberalismus s fašismem (formou, k níž podle něj svět směřoval) a kolektivismem (jako alternativou, kterou považoval za formu, která nebude přijata). Tato esej končí tím, že vyjadřuje na základě studia ideálních typů a komparativní institucionální historie naději, že liberalismus by mohl být zachován, ale pouze tehdy, pokud dokážou spolupracovat ti, kteří hledají pravdu, a ti, kteří usilují o změnu v sociální politice.

Knight věnoval svoji pozornost komparativní analýze institucionální historie i ve 40. a 50. letech 20. století. Protože eseje jako například „Antropologie a ekonomie“ (1941), „Socialismus: povaha problému“ (1940) a „Nemoc liberální společnosti“ (1946), abychom jmenovali několik esejí, jejichž názvy budou pro čtenáře jasnou nápovědou, jsou tradičně zařazovány do „společenské filozofie“, je přehlížena kontinuita Knightovy pozdější práce vzhledem k tomu, že na sklonku 20. let 20. století obrátil svoji pozornost ke komparativní historii.

Stejně jako většina společenských filozofů, kteří se drží tradice klasického liberalismu, také Knight považoval demokracii za nekompatibilnějšího politického partnera pro svobodné trhy, protože mechanismy demokratické politické aktivity umožňovaly koordinaci individuálních zájmů v kolektivních rozhodnutích způsobem, který se podobá koordinaci individuálních rozhodnutí trhem. Vzhledem ke stěžejnosti napětí mezi dvěma

stranami teorie hodnoty v jeho zkoumání tržního systému není překvapivé, že stejné napětí se objevilo jako dominantní téma také v jeho zkoumání liberální demokracie.

Knight nás přivádí k onomu základnímu napětí v rámci sociálního diskurzu liberální společnosti, aniž by se snažil nás jím provést. Se zdráháním si uvědomil, že řešení budou nalezena pouze ve skutečné společenské praxi a že jeho úkol jako kritika a filozofa spočívá v tom, aby nás přiměl uvědomit si omezení našich hodnot a přijmout odpovědnost za jejich vyřešení. Jak často říkával: „(Mým) cílem je pouze pokládat určité otázky, aniž bych se snažil poskytovat na ně definitivní odpovědi“ (Knight 1930: 149).

Jeho politický konzervatismus nepramení z lásky k tradici, ale z téměř ochromujícího napětí vytvářeného silným přesvědčením o potřebě společenského pokroku a stejně silného přesvědčení o základní tragičnosti lidské existence. Byl člověkem, který zoufale toužil po lepším světě, ale jehož studium ekonomie a společnosti postavilo tvář v tvář strašlivým omezením, kterým jsme podrobeni z důvodu vzácnosti, a skutečnosti, že dokonce ani naše snahy vycházející z těch nejlepších úmyslů nás neposunují blíže k lepšímu světu.

Knight měl skeptický pohled na náboženství (Raines; Jung, 1986). Celý život brojil proti iracionalitě nacionalismu, náboženskému fanatismu a skupinovému konfliktům. Knightův útok na křesťanské společenské myšlení pramenil z jeho chápání protikladnosti vztahu mezi náboženstvím a liberalismem. Patřil k těm intelektuálům, kteří nahradili náboženský moralismus, jež motivoval předchozí generace k činům, příklonem k vědě – jediné jistotě, která přežila bouře sklonku devatenáctého století a počátku dvacátého století.

Přínos Knighta pro chicagskou školu

Příspěvek Knighta k moderní ekonomické teorii není určen tím, co říkal, ale spíše tím, jak je čten. Jakmile začala jeho díla kolovat mezi ekonomy, jeho slova mu již nepatřila – patřila vědecké veřejnosti, která se je snažila interpretovat. Odpověď na druhou otázku tedy vyžaduje znalost myšlenek a kontextů těch, kteří se snažili Knighta interpretovat spíše než znalost Knighta samotného. Odpověď, která se přímo zabývá otázkou, jak Knightovo rozlišování mezi rizikem a nejistotou přispělo k moderní ekonomické teorii, bude tedy spíše odrážet rozvíjející se debaty mezi ekonomy než to, co Knight řekl.

Vzestup neoklasické ekonomie v meziválečném období lze nemalou měrou připisovat přímo Knightovi (Gonce, 1972). Mnozí jej dokonce považují za ztělesnění amerického neoklasického ekonoma dvacátého století. Jeho následné články ujasnily některé z nejobtížnějších problematických oblastí v ekonomii, zejména teorii nákladů, pojem sociálních nákladů v teorii společenského blahobytu a teorii kapitálu. Za tyto příspěvky Americká ekonomická asociace v roce 1957 Knightovi udělila medaili Francise A. Walkera.

Jako profesor na Chicagské univerzitě od roku 1928 do 50. let 20. století zaujímal Knight jedinečnou pozici mezi americkými ekonomy. Jako osoba s „dominantním intelektuálním vlivem“ (Patinkin, 1973) na katedře ekonomie v Chicagu, které bylo

„intelektuálním centrem amerického akademického života, zejména v oblasti společenských věd“ (Purcell 1973: 3), Knight ovlivnil, co se vyučovalo na postgraduálních ekonomických školách. Chicagská ekonomická škola, která vznikla během jeho působení na Chicagské univerzitě, hraje klíčovou úlohu v americké ekonomii od doby svého vzniku.

Když se Frank H. Knight vrátil v roce 1927 na Chicagskou univerzitu, neměl v úmyslu obléci si plášť teoretika. Neměl to dokonce ani zapotřebí – Chicago již mělo to štěstí, že mělo jednoho z nejlepších teoretiků Knightovy generace – Jacoba Vintera. Knightova úloha byla doplňovat Vinerovo vyučování teorie kurzy, které se zabývaly historií ekonomického myšlení, ekonomik a sociální politikou a historickou nebo institucionální ekonomikou. Zejména institucionální ekonomie byla pro Knighta oblastí, jež ho začínala zajímat a jíž hodlal věnovat většinu své pozornosti (Hammond, 1991).

Pro většinu současných ekonomů je hlavním cílem jejich bádání rozšířit naše znalosti fungování podniku a dalších ekonomických systémů. Pro Knighta je primárním úkolem ekonomické teorie něco poněkud jiného, a sice přispět k pochopení toho, jak můžeme prostřednictvím konsensu založeného na racionální diskusi utvářet liberální společnost, v níž je zachována svoboda jednotlivce a současně je dosaženo uspokojivé ekonomické výkonnosti. Tento společenský úkol ponechává pouze menší úlohu pro ekonomu, ale vyžaduje pochopení ústředního jádra teorie hodnoty (Stigler, 1987: 58).

Přestože Knight nehrál roli v přípravě seminářů, na nichž vznikla velká část poválečného chicagského pojetí ekonomie, byl nápomocen při definování základních požadavků postgraduálního studia ve 30. a 40. letech 20. století. Také pokračoval ve výuce povinného předmětu Ekonomie 301 („Teorie ceny a rozdělování“), který podrobně rozváděl jádro neoklasické teorie, po celá 40. léta a část 50. let 20. století (naposledy tento předmět vyučoval v létě roku 1956). Důraz kladený na Chicagské univerzitě na zdatnost v teorii a na inovativní aplikaci vychoval skupinu ekonomů, kteří hráli v americké poválečné ekonomii dominantní úlohu (Emmett, 2009).

Od sklonku 40. let poloviny 80. let 20. století vyučovali předmět Ekonomie 301 zejména tři osoby: Milton Friedman, Gary Becker a Al Harberger. Když to spojíme se skutečností, že stejný předmět od sklonku 20. let do poloviny 40. let 20. století vyučovali především Frank Knight a Jacob Viner, zjistíme, že je zde období dlouhé padesát let či více, během něhož byla marshallovská teorie ceny předkládána generacím chicagských studentů pěti lidmi. Odkaz kontinuity ve vyučování teorie ceny v předmětu Ekonomie 301 je základním kamenem chicagské ekonomické školy (Yu, 2002).

Chicagští ekonomové zdokonalili oborovou sebekritiku, která pevně zavedla určitou sadu kvalifikací, teoretických i empirických, pro své výzkumné pracovníky a pro ty, kteří jsou připravováni na dráhu výzkumných pracovníků (postgraduální studenti). Pokud lze nalézt u chicagské ekonomie nějakou určující charakteristiku, pak je to intenzita, s níž byla prováděna tato oborová sebekritika v rámci vzájemné spolupráce. Od sklonku 30. let do 50. let 20. století chicagská ekonomie začala klást rovnítko mezi „dobrou“ ekonomikou a konstrukcí nové „klasiky“ – výstižných, jasných a elegantních modelů, které posouvaly hranice formy, aniž by opouštěly teoretický obsah hlavního proudu tohoto oboru.

Závěr

Frank Hyneman Knight významně obohatil neoklasickou ekonomii. Jeho dizertace „Riziko, nejistota a zisk“ (1921) přišla s převratným poznatkem, že příčinou zisku je nejistota. Podnikatelský zisk vzniká dokonce i v neoklasické dokonalé konkurenci a ve stavu rovnováhy. Knightovo dílo představuje součást teoretického jádra neoklasické ekonomie a za předchůdce několika nejvýznamnějších poznatků v ekonomii 20. století (včetně teorie rozhodování, teorie nedokonalé konkurence a teorie firmy).

Vzestup neoklasické ekonomie v meziválečném období lze nemalou měrou připisovat přímo Knightovi. Mnozí jej dokonce považují za ztělesnění amerického neoklasického ekonoma dvacátého století. Jeho následné články ujasnily některé z nejobtížnějších problematických oblastí v ekonomii, zejména teorii nákladů, pojem sociálních nákladů v teorii společenského blahobytu a teorii kapitálu.

V pozdějších filozofičtějších dílech, jako např. „Etika konkurence“ (1935) či „Svoboda a reforma“ (1947), Knight namítá, že neoklasická ekonomie je limitována jako společenská věda a trpí různými nedostatky. Rozhodování (tedy život sám) je v konečném důsledku uměním, nikoli vědou. Knight obecně označoval svobodu za ústřední hodnotu liberální společnosti. Podobně bránil lidskou svobodu a liberální řád, v jiných dobách však upozorňoval na nedostatky liberalismu a považoval liberální společnost za „nemocnou“ a potenciálně zneužitelnou.

Napětí v Knightově díle není rozporupností ani nejednoznačností, nýbrž strategií. Paradox je pro jeho dílo nezbytností, protože v konečném důsledku jej ani tolik nezajímalo mapování území, které ekonomická teorie dobře vysvětlovala, jako spíše objevovat neprozkoumané a často zpochybňované oblasti, kde se ekonomie dostala do kontaktu s jinými způsoby uvažování o uspořádání společnosti.

Literatura

- Barzel, Y. (1987). Knight's 'Moral Hazard' Theory of Organization. *Economic Inquiry*, 25(1), 117–120, <https://doi.org/10.1111/j.1465-7295.1987.tb00726.x>
- Breit, W., Ransom, R. J. (1982). *The Academic Scribbler*. Chicago: Dryden Press.
- Brooke, G. T. F. (2010). Uncertainty, Profit and Entrepreneurial Action: Frank Knight's Contribution Reconsidered. *Journal of the History of Economic Thought*, 32(2), 221–235, <https://doi.org/10.1017/s1053837210000179>
- Buchanan, J. M. (1987). The Economizing Element in Knight's Ethical Critique of Capitalist Order. *Ethics*, 98(1), 61–75, <https://doi.org/10.1086/292916>
- Buchanan, J. (1968). Frank Knight, in Sills, D., ed., *The International Encyclopedia of the Social Sciences*. New York: Macmillan, pp. 424–428.
- Emmett, R. B. (2009). *Frank Knight and the Chicago School in American Economics*. London – New York: Routledge, <https://doi.org/10.4324/9780203881743>
- Farrant, A. (2004). Frank Knight, Worst-Case Theorizing, and Economic Planning: Socialism as Monopoly Politics. *History of Political Economy*, 36(3), 497–504, <https://doi.org/10.1215/00182702-36-3-497>

- Fontaine, P. (1999). Classical Political Economy between Two Fires: Jean-Baptiste Say and Frank Knight on the Enterprise Economy. *History of Political Economy*, 31(1), 1–28, <https://doi.org/10.1215/00182702-31-1-1>
- Gonce, R. A. (1972). Frank H. Knight on Social Control and the Scope and Method of Economics. *Southern Economic Journal*, 38(4), 547–548, <https://doi.org/10.2307/1056511>
- Hammond, J. D. (1991). Frank Knight's Antipositivism. *History of Political Economy*, 23(3), 359–381, <https://doi.org/10.1215/00182702-23-3-359>
- Hands, D. W. (2006). Frank Knight and Pragmatism. *European Journal of the History of Economic Thought*, 13(4), 571–605, <https://doi.org/10.1080/09672560601025779>
- Hayek, F. A. von (1978). *New Studies in Philosophy, Politics, Economics and the History of Ideas*. Chicago: University of Chicago Press, <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226321288.001.0001>
- Henderson, J. P. (1976). The History of Chicago School of Political Economy, in Samuels, W., ed., *The Chicago School of Political Economy*. East Lansing, Mich.: Association for Evolutionary Economics and Division of Research, Michigan State University.
- Jarvis, D. S. L. (2010). Theorizing Risk and Uncertainty in Social Enquiry: Exploring the Contribution of Frank Knight. *History of Economics Review*, 52(1), 1–26, <https://doi.org/10.1080/18386318.2010.11682161>
- Johnson, A. S. (1952). *Pioneer's Progress. An Autobiography*. New York: Viking Press. ISBN 978-0670556113.
- Kasper, S. D. (1993). Frank Knight's Case for Laissez Faire: The Patrimony of the Social Philosophy of the Chicago School. *History of Political Economy*, 25(3), 413–433, <https://doi.org/10.1215/00182702-25-3-413>
- Kern, W. S.: The Heterodox Economics of "The Most Orthodox of Orthodox Economists": Frank Knight. *American Journal of Economics and Sociology*, 56(3), 319–330, <https://doi.org/10.1111/j.1536-7150.1997.tb03363.x>
- Knight, F. H. (1921). *Risk, Uncertainty and Profit*. Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Knight, F. H. (1923). The Ethics of Competition. *Quarterly Journal of Economics*, 37(4), 579–624, <https://doi.org/10.2307/1884053>
- Knight, F. H. (1924). The Limitations of Scientific Method in Economics, in Tugwell, R. G., ed., *The Trend of Economics*. New York: Alfred A. Knopf.
- Knight, F. H. (1928). Historical and Theoretical Issues in the Problem of Modern Capitalism. *Journal of Economic and Business History*, 1, 119–136.
- Knight, F. H. (1930). Statik and Dynamik zur Frage der Mechanischen Analogie in der Wirtschaftswissenschaften. *Zeitschrift für Nationalökonomie*, (anglicky) 2, 1–26.
- Knight, F. A. (1933). *The Economic Organization*. New York: Augustus M. Kelley.
- Knight, F. H. (1935). *The Ethics of Competition*. New York: Harper.
- Knight, F. (1982). *Freedom and Reform. Essays in Economics and Social Philosophy*. Indianapolis: Liberty Press. ISBN 978-0865970052.
- Knight, F. H. (1991). The Case for Communism: From the Standpoint of an Ex-Liberal. *Research in the History of Economic Thought and Methodology*, 2, 57–108.
- Langlois, R. N., Cosgel, M. M. (1993). Frank Knight on Risk, Uncertainty, and the Firm. A New Interpretation. *Economic Inquiry*, 31 (3), 456–465, <https://doi.org/10.1111/j.1465-7295.1993.tb01305.x>

- McKinney, J. W. (1977). Frank Knight on Uncertainty and Rational Action. *Southern Economic Journal*, 43(4), 1438–1452, <https://doi.org/10.2307/1057110>
- Marchionatti, R. (2003). On the Methodological Foundations of Modern Microeconomics: Frank Knight and the “Cost Controversy” in the 1920s. *History of Political Economy*, 35(1), 49–75, <https://doi.org/10.1215/00182702-35-1-49>
- Mehta, N. (2003). Frank Knight and the Productivity of Capital: Another Piece of the Puzzle. *Journal of History of Economic Thought*, 25(4), 487–503, <https://doi.org/10.1080/1042771032000147524>
- Patinkin, D. (1973). Frank Knight as Teacher. *American Economic Review*, 63, 787–810.
- Purcell, E. A. (1973). *The Crisis of Democratic Theory: Scientific Naturalism and the Problem of Value*. Lexington, KY: University Press of Kentucky.
- Raines, P., Jung, C. R. (1986). Knight on Religion and Ethics as Agents of Social Change: An Essay to Commemorate the Centennial of Frank H. Knight’s Birth. *American Journal of Economics and Sociology*, 45(4), 429–439, <https://doi.org/10.1111/j.1536-7150.1986.tb01939.x>
- Reder, M. W. (1982). Chicago Economics: Permanence and Change. *Journal of Economic Literature*, 20(1), 1–38.
- Roháč, D. (2012). Knight, Habermas and Rawls on Freedom, Personhood and Constitutional Choice. *The European Journal of the History of Economic Thought*, 19(1), 23–43, <https://doi.org/10.1080/09672560903552611>
- Runde, J. (1998). Clarifying Frank Knight’s Discussion of the Meaning of Risk and Uncertainty. *Cambridge Journal of Economics*, 22(5), 539–546, <https://doi.org/10.1093/cje/22.5.539>
- Schwarz, J. (2005). Frank Hyneman Knight, in Holman, R. a kol., *Dějiny ekonomického myšlení*. Praha: C. H. Beck, pp. 420–422.
- Stigler, G. (1971). Foreword, in Knight, F. H., ed., *Risk, Uncertainty and Profit*. Chicago: University of Chicago Press.
- Stigler, G. (1987). Frank Hyneman Knight, in Eatwell, M., Milgate, M., Newman, P., eds., *The New Palgrave: A Dictionary of Economics*. New York: Stockton Press, pp. 55–59.
- Vorovka, K. (1929). *Americká filosofie*. Praha: Sfinx Bohumil Janda.
- Yu, T. F. (2002). The Economics of Frank Knight: An Austrian Interpretation. *Forum for Social Economics*, 31(2), 1–23, <https://doi.org/10.1007/bf02779057>